Kuntaliitto
Kommunförbundet

Arto Sulonen

Lausunto

13.11.2018

Dnro 802/03/2018

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Lausuntopyyntönne 26.10.2018

Hallituksen esitys HE 193/2018 vp laiksi kuntarakennelain muuttamisesta

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi kuntarakennelakiin säännökset harkinnanvaraisesta yhdistymisavustuksesta. Avustusta voitaisiin myöntää uudelle kunnalle, mikäli kuntien yhdistymisessä olisi mukana vaikeassa taloudellisessa asemassa oleva kunta. Avustuksen määrä olisi valtioneuvoston harkinnassa ja se olisi sidoksissa vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan uudelle kunnalle aiheuttamiin taloudellisiin vastuisiin. Avustus tulisi käyttää uuden kunnan talouden vahvistamiseen.

Kuntaliiton lausunto

Kuntarakennelain mukaan kuntien yhdistymiseen liittyviä yhdistymisavustuksia ja valtionosuuksien vähenemisen korvauksia on voitu maksaa viimeistään 1.1.2017 lukien toteutetuissa kuntaliitoksissa. Tuon ajankohdan jälkeen toteuttaviin kuntaliitoksiin mainittuja avustuksia ja korvauksia ei ole voitu maksaa.

Nyt ehdotetun muutoksen perusteella yhdistymisavustusta voitaisiin maksaa jatkossakin, mutta vain liitettäessä ns. kriisikunta tai kriisiytyvä kunta toiseen kuntaan. Valionosuuksien menetyksiä ei ehdoteta korvattavaksi. Maksetut yhdistymisavustukset vähentäisivät kuntien valtionosuuksien yhteismäärää.

Suomen Kuntaliitto pitää ehdotettua mahdollisuutta myöntää yhdistymisavustusta sinällään perusteltuna, mutta sen toteutustapa on osin periaatteellisesti ongelmallinen ja hallinnollisesti työläs.

Kuntaliitto katsoo, että *yhdistymisavustuksia ei tule vähentää kuntien valtionosuuksista*. On kohtuutonta, että kaikki kunnat olisivat kollektiivisesti vastuussa joidenkin toisten kuntien yhdistämisestä aiheutuvista kustannuksista. Hallituksen esityksessä tältä osin myös poiketaan aikaisemmista valtion ja kuntien pelisäännöistä, joiden mukaan valtio on vastannut kuntien yhdistymisen taloudellisesta tuesta. Kuten hallituksen esityksessä todetaan, valtio sitoutui ajanjaksoina 2012-2015 ja 2016-2019 kumpanakin vastaamaan 200 miljoonaan euroon saakka kuntien yhdistymisavustuksista.

Kuntaliitokset ja niiden toteuttamista edistävät avustukset ovat aina rajattuja ja kertaluonteisia tapahtumia. Niitä ei tule kytkeä kuntien valtionosuusjärjestelmään siten, että maksetut avustukset vähentäisivät kunnille maksettavia valtionosuuksia kokonaisuutena.

Hallituksen esitysluonnoksessa yhdistymisavustuksen maksaminen edellyttää liittyvän kunnan laissa mainituin kriteerein määriteltyä vaikeaa taloudellista asemaa. Avustuksen käyttötarkoitus on sidottu uuden kunnan taloudellisen vahvistamiseen. Avustuksen määrään vaikuttaa liittyvän kunnan aiheuttamat taloudelliset vastuut ja niiden vaikutus uuden kunnan taloudelliseen asemaan.

www.kuntaliitto.fi
www.kommunforbundet.fi

Suomen Kuntaliitto
Toinen linja 14,00530 Helsinki
PL 200, 00101 Helsinki
Puh. 09 7711
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi
Y-tunnus 0926151-4

Finlands Kommunförbund
Andra linjen 14,00530 Helsingfors
PB 200, 00101 Helsingfors
Tfn 09 7711
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi
FO-nummer 0926151-4

Yhdistymisavustusta ei tulisi kohdistaa tiettyihin taloutta vakauttaviin toimenpiteisiin. Uuden kunnan talous on aina kokonaisuus, ja avustus tulisi myöntää yleiskatteellisena. Toimenpidekohtainen avustus ja sen käytön seuranta aiheuttaisi myös turhaa byrokratiaa.

Esitystä olisi perusteltua täsmentää siten, että *kriteerit, joilla arvioidaan vaikutuksia uuden kunnan taloudelliseen asemaan, kirjattaisiin lakiin*. Jo kuntaliitosselvityksen alkuvaiheessa on tärkeää tietää yhdistymisavustuksen taso. Muussa tapauksessa yhdistymisavustuksen myöntämisestä tulee helposti kuntaliitosneuvottelujen etenemisen ja kuntaliitoksen toteutumisen ehto.

Kuntaliitostilanteissa ongelmaksi on viime aikoina muodostunut kriisikunnan pakkovastaanottaminen ei niinkään sen pakkoliittäminen. Tämän vuoksi liitoksesta aiheutuvat kustannukset olisi perusteltua korvata vastaanottavalle kunnalle täysimääräisesti. Kysymys on perustuslain mukaisten sosiaalisten ja sivistyksellisten perusoikeuksien toteutumisesta kuntatasolla, josta vastuu myös kuntaliitostilanteissa on viime kädessä valtiolla. Kun valtio määrää jonkun kunnan vastaanottamaan kriisikunnan, tulisi tuon kunnan saada liitoksesta yhdistymisavustus, joka kattaa yhdistymisestä aiheutuvat kustannukset

Yhdistymisavustukset ja valtionosuuksien vähenemisen korvaukset tarpeellisia myös vapaaehtoisissa kuntaliitoksissa

Esitetty muutos kuntarakennelakiin on edellä mainituin täsmennyksin perusteltu, mutta ei riittävä.

Hallitusohjelman mukaan hallitus edistää vapaaehtoisia kuntaliitoksia. Ottaen huomioon hallitusohjelman sekä kuntarakennelain mukaiset kuntajaon kehittämisen tavoitteet, on jatkossakin tarpeellista edistää myös vapaaehtoisia ja muita kuin taloudellisiin vaikeuksiin liittyviä kuntaliitoksia yhdistymisavustuksilla ja korvauksilla valtionosuuksien vähenemisestä. Tästä tulisi käynnistää erillinen valmistelu.

SUOMEN KUNTALIITTO

Arto Sulonen
johtaja, lakiasiat